

PO SESTANKU Z GENERALNIM KOMISARJEM PALAMARO

Kako se bo izvajal na Tržaškem posebni statut?

Brez slovenskega uradništva ostane sporazum mrtva črka - Spomenica na načelnika italijanske vlade

Razgovori, ki jih je generalni komisar italijanske vlade dr. Palamara imel pretekli teden v Trstu z zastopniki vseh slovenskih občinskih mož našega ozemlja, so postavili vprašanje bodočnosti tržaških Slovencev zopet v središče javnega zanimanja.

Ker so od podpisa londonskega sporazuma minili že trije meseci in pol, a se najvažnejše pravice, zajamčene Slovincem, še vedno samo na papirju, se je našega ljudstva polastil težek sum, da je v odgovornih krogih zmagal pogubni vpliv tukajšnjih strastnih laških nestrpnosti in strupenjakov.

Saj se vsi še predobro spominjamo, kaj so po 5. okt. pisali in od vlade zahtevali: v Trstu naj bi se vodila taka politika, to se pravi izvajal na Slovence tolik socialni pritisk, da bi se »prostovoljno« odrekli pravicam, ki jim jim jamči posebni statut. Mi nismo krivi — bi nato vzklikali oblastniki — če se Slovenci nočejo posluževati svoboščin, ki jim smo jih dali! Njihova stvar je, da govore ali ne govore v uradih in na sodnijah slovenski, da se-

stavljajo slovenske ali italijanske vloge ter pošiljajo otroke v slovenske ali laške šole. Mi jih v to ne moremo siliti.

Kaj je cilj italijanskih šovinistov, so sami zelo pesniško povedali: »duša in zunanje lice italijanskega Trsta morata ostati nespremenjena!« Tako so izjavljali tukajšnji vladni časopisi, tako celo predstavnik cerkvenih oblastev. Kaj to pomeni, je vsakomur jasno. Če naj ostane zunanje lice Trsta »nespremenjeno«, ne sme biti nikjer slovenskega napisa. In če naj bo njegova »duša« taka, kot je, mora v vsem javnem življenju, torej tudi v uradih, gospodariti kot doslej izključno italijanščina, slovenščina naj se skriva za domače ognjišče.

Nacionalisti so vladi celo javno zagrozili, da bodo v Trstu sami poskrbeli za red, če bi jih Rim ne hotel poslušati.

Naravno je po vsem tem, da so naši ljudski zastopniki želeli imeti od generalnega komisarja pojasnil in hoteli vedeti, kaj je s posebnim statutom.

Kaj je na to odgovoril dr. Palamara? To je nemogoče! — je rekel. Na Tržaškem je že toliko uradnikov, da ne vemo, kam z njimi. Eden mojih prvih ukazov je zato bil, da se odslej ne sme nastaviti noben nov uradnik! Ko se mesta izprazni, naj se Slovenci le javijo. Udeležijo se pa lahko tudi natečajev v Rimu in skoro gotovo je, da bodo nato nameščeni v naših krajih.

Kaj to pomeni? Da dokler so pri nas mesta prenapolnjena, na Tržaškem za Slovence ni služb. Čakati bi morali, da gredo sedanji uradniki v pokoj ali pomrejo, nato bi šele lahko bili nastavljeni. Čakali bi torej dolgo časa. Enemu uradniku poteče doba v 8, drugemu v 12 letih. Kaj bi bilo medtem? Medtem bi bilo uradovanje pri vseh oblastvih in tudi na sodiščih v italijanščini, ker sedanjí sodniki in drugi državni nameščenci ne razumejo našega jezika.

Kako naj se v takih okoliščinah uresniči posebni statut v korist tržaških Slovencev? Kako naj se uvede na oblastvih dvojezično uradovanje? Je popolnoma neizvedljivo! Stališče, ki ga zagovarja dr. Palamara, je torej v kričečem nasprotju s sporazumom o Trstu. Gospod generalni komisar nam mora priznati, da Amerika, Velika Britanija, Jugoslavija in Italija niso podpisale v Londonu dogovora zato, da ostane na papirju ali da se izvede šele po 10 letih, temveč zato, da se uresniči takoj in se s tem že danes pomirita sprta sosedna naroda. Dokler je eden vsakodnevno zapostavljen in vsak dan doživlja krivico, je pravo pomirjenje nemogoče.

Dr. Palamara se mora zavedati, da je danes na Tržaškem približno 30 tisoč javnih nameščenec, od katerih ni niti en odstotek slovenske narodnosti. In odkar je nastopil svojo službo, je imel generalni komisar vendar prilik dovolj, da vsaj nekoliko upošteva opravičene zahteve tržaških Slovencev. Na čelo javne uprave je imenoval 13 ravnateljev in med njimi ni niti enega Slovenca! Niti v oddelku za ribištvo in poljedelstvo, kjer je naše ljudstvo najbolj prizadeto, ker so ribiči in kmetje v ogromni večini Slovenci, ni dr. Palamara hotel imenovati slovenskega ravnatelja.

KJE JE IZHOD?

Generalni komisar mora pred svojo vestjo sam priznati, da je tako stanje krivično in protivno posebnemu statutu. Kako naj se uvede v urade dvojezičnost, če vlada noče imenovati uradnikov, ki obvladajo slovenščino? Kdor zagovarja Palamarovo stališče, je dejanski nasprotnik sporazuma od 5. oktobra.

Nadaljevanje na 3. strani

STATUT SE BO IZVEDEL

Na nedeljskem zborovanju slovenskih županov in občinskih svetovalec v Trstu smo z zadoščenjem vzeli na znanje, da odgovorni in odločujoči krogi niso usvojili zahtev italijanskih nacionalistov. »Jaz in moja vlada,« je izjavil dr. Palamara, »smo odločeni doledno izvesti sporazum.«

Dodal je, da se statut deloma že izvaja: Slovenci imajo svoje šole, svoj radio, časopise v svojem jeziku, prirejajo svobodno shode in zborovanja ter se lahko poslužujejo slovenščine v ustnem in pismenem občevarju z oblastvi. V Ricmanjih je bil ustanovljen slovenski otroški vrtec.

Če se Slovincem gode krivice, jih skuša odpraviti. Brez obotavljanja n. pr. priznava, da je policija nadlegovala naše ljudi z nedopustnimi vprašanji: ali pošiljajo otroke v slovenske šole, kakšnega političnega prepričanja so in tako dalje. Kvestorju je ukazal, naj policija s tem preneha. Če bi policija spet nadlegovala Slovence, naj se kar pritožijo na generalnega komisarja.

Ko je nabrežinski občinski odbornik Drago Legiša zahteval, naj se najprej preklicajo fašistični zakoni, ki nasprotujejo posebnemu statutu, je dr. Palamara obljubil naslednje: poskrbel bo, da se predvsem odpravijo zakonski predpisi, po katerih je na sodiščih pod kaznijo prepovedana raba slovenščine.

Ta del razgovorov z generalnim komisarjem je bil brez dvoma pozitiven ter slovensko javnost zadovoljuje. Iz njega posnemamo troje zaključkov:

1. Slovenci naj se le svobodno poslužujejo svojega jezika v ustnem občevarju z uradi, naj le pošiljajo oblastvom slovenske vloge! Generalni komisar izjavlja, da imajo zakonito pravico to delati ter bo to njihovo svoboščino ščitil proti vsem zlonamernim šovinističnim uradnikom.

2. Če bi se policija drznila spraševati Slovence, v katere šole pošiljajo otroke in v katere politične in druge organizacije so vpisani, naj ji odgovore, da jo to prav nič ne briga. Nadležne policiste naj poleg tega nemudoma prijavijo generalnemu komisariatu!

3. Dr. Palamara je obljubil, da bo odpravljen sramotni zakon, ki prepoveduje Slovincem, braniti svoje koristi pred sodišči v lastnem jeziku. Ker prav nič ne dvomimo, da bo generalni komisar danes besedo moško držal, je to važen korak na poti k naši narodni enakopravnosti.

NEMOGOČE PALAMAROVO STALIŠČE

Kakor smo dr. Palamaro v teh stvareh pohvalili, tako zahteva pravičnost, da nekatere druge njegove nazore prav odločno odklonimo.

Obč. svetovalec dr. Dekleva ga je na sprejemu v imenu slovenskega zastopstva opozoril na to, da mora vlada v smislu statuta imenovati na Tržaškem ozemlju čimprej primerno število slovenskih uradnikov na vseh področjih javne uprave. Tako zahteva sporazum o Trstu, ki so ga podpisale Amerika, Velika Britanija, Jugoslavija in Italija.

NOVICE Z VSEGA SVETA

VOJNA NEVARNOST V AZIJI

Odnosaji med rdečo Kitajsko in Ameriko so se v zadnjih dneh nevarno poslabšali.

Eisenhower si je dal izglasovati od parlamenta pooblastilo, da sme, kadarkoli bi se mu zdelo potrebno, nastopiti z vojaško silo v obrambo Formoze in otočja Peskadore, ki jih drži Čang Kaj Šek. Da dokaže, da se ne misli šaliti, je poslal v vodovje Formoze močnejše bojne ladje in trumo raketnih letal.

S tem je hotel kitajske komuniste omehčati, da bi sklenili s Šekom premirje ter sprejeli posredovanje Združenih narodov. Amerika ne mara namreč nove vojne v Aziji.

Toda odločni Eisenhowerjev nastop je rodil ravno nasproten učinek: komunisti so se raztogotili, češ da se Amerika neopravičeno meša v notranje kitajske razmere, zakaj Formoza je kitajska zemlja, ki se Amerikancev prav nič ne tiče. Mao Tse Tung je poannobil svoje oborožene sile in nadaljuje borbo proti Čang Kaj Seku.

Amerika ugovarja, da otok Formoza že 110 let ni bil del Kitajske. Zadnjih 50 let je bil pod Japonec in Amerikanci ga drže na podlagi mednarodne pogodbe, dokler se ne podpiše mir z rdečo Kitajsko. Amerika je voljna izprazniti celo vrsto otočičev, ki so res spadali pod Kitajsko, ter se pripravljati prepeljati z njih svoje in Šekove čete. Nevarnost pa je, da bi ogorčeni komunisti ameriške ladje z letali napadli, nakar bi Amerikanci odgovorili s silo ter bi bila vojna neogibna.

Ves svet upa, da se to ne bo zgodilo. Med Ameriko in Kitajsko posredujejo Angleži in tudi Sovjetska zveza.

TURKI V RIMU

Predsednik turške vlade Menderes in zunanji minister Köprülü sta se sestala v Rimu s Seelbo in ministrom Martinom ter nato obiskala tudi papeža.

Z rimskimi državniki sta se Turka razgovarjala o položaju na vzhodnem Sredozemlju in na Balkanu. Šele odkar sta se Italija in Jugoslavija pomirili, je mogoče pravo sodelovanje med vsemi državami tega dela Evrope. Padla je tudi misel, da bi Italija vstopila v Balkansko zvezo.

Rimska vlada je izjavila, da sedaj še ni čas za to. Najbrž je res, kajti priateljstvo med Italijo in Jugoslavijo ni še tako trdno, da bi to bilo izvedljivo.

OVADUHI

Stalinovi nasledniki so započeli načrtno borbo tudi proti ovadstvu. Mnoge osebe, ki so po krivdi brezvestnih ovajalcev trpele škodo, so dobile zasluženo zadoščenje.

Sovjetski dramatik Kornejčuk je spisal in uprizoril celo posebno igro zoper ovaduhe.

Vendar taki pokvarjenci ne delujejo samo v Sovjetski zvezi, temveč, kakor vsi vemo, tudi drugod. Ogabna bolezen se je razširila v vse sloje in okužila celo častivredne poklice. Brez sramu ovajajo bližnjega skrivaj in kar v časopisju oblastvom. Nič jim ni mar, da jemljejo bližnjemu dobro ime, mu povzročijo neštete sitnosti, skvarijo mlademu človeku bodočnost, spravijo koga ob službo in s tem njegovo družino v nesrečo.

Vsi pošteni ljudje gledajo zato od nekdanj na denuncianta s studom in prezirom!

„TRŽAŠKO ZDRUŽENJE“

Vse italijanske politične organizacije, ki so se borile za neodvisnost Svobodnega tržaškega ozemlja, so se strnile in ustanovile Tržaško združenje — Unione triestina.

Včlanjene stranke ostanejo neodvisne, a se podvržejo skupnemu vodstvu v naslednjih programatičnih zahtevah: Trst naj se gospodarsko tesno poveže s srednjeevropskim zaledjem in obnovi svojo trgovsko mornarico. Trstu je treba ne le vrniti svobodno luko, temveč vse njegovo ozemlje naj se proglasi za prosto cono, kjer se ne smejo pobirati carine. Dokler traja pri nas brezposelnost, je treba zabraniti tujim delovnim silam, da se naseljujejo na Tržaškem. Podjetja in uradi merajo nameščati na prvem mestu domačine.

Slovenci in Italijani naj uživajo iste jezikovne in kulturne pravice. Ta programatična zahteva je posebno važna. V borbi za narodno enakopravnost Slovenci ne bodo osamljeni: podpiralo jih bo Tržaško združenje, ki je tretja največja politična organizacija v Trstu. Saj so v njej združene stranke zbrale pri zadnjih volitvah 26 tisoč 907 glasov, med katerimi je tudi več tisoč slovenskih.

Glavni tajnik je postal dr. Mario Stocca. Ustanovitev Tržaškega združenja nas veseli, ker upamo, da bo naš zaveznik pri uresničenju posebnega manjšinskega statuta.

NAJVEČJI POLITIK

Pretekli teden je predaval v Monakovem znani angleški diplomat in pisatelj Harold Nicolson.

Vprašali so ga, kateri je največji politik, ki ga je v življenju srečal. »Churchill!« je odgovoril. »Drugi pa je bil Venizelos.« Velicina pokojnega grškega državnika je bila v tem, da se je znal povzpeti nad strankarske strasti svoje domovine. Isto velja o Churchillu.

„ARABSKA LIGA“

Zveza med arabskimi deželami je nastala med drugo svetovno vojno. Skupni jezik in skupna vera sta Arabce že prej gnala, da bi se združili in osvobodili tujega gospodstva. Ker so se Angleži bali, da bi se Arabci oslonili na Hitlerja, so naenkrat začeli sami podpirati vsearabsko narodno gibanje.

Toda Arabska liga se je kaj kmalu izmuznila angleškemu vodstvu. Vanjo so stopili Egipt, Irak, Sirija, Saudova Arabija in druge dežele ter započele borbo proti vsem tujcem.

Egipt želi, da bi zveza postala čvrsta politična in tudi vojaška enota ter v vsem skupno nastopala. V tej težnji je pa naletel na precejšnje težave: vladarji poedinih držav hočejo biti samostojni in se čisto naslanjajo na zapad, od koder prejemajo denarno pomoč.

Najnovejši spor je nastal zaradi Iraka, ki je sklenil podpisati s Turčijo vojaško zaveznitvo, ne da bi prej vprašal za mnenje svoje arabske sobrate. Zadaž stoji Amerika: s pomočjo Turčije bi rada navezala nase Irak in Pakistan, da bi ji bila zaveznika v primeru vojne. S tem je porinila klin v arabsko skupnost — pravijo v Egiptu.

Nihče še ne ve, kako se bo rešil težek spor med Arabci.

VAŽNO ZBOROVANJE

Preteklo nedeljo so se zbrali v Trstu slovenski občinski možje našega ozemlja, da bi odposlanstvo, ki je bilo sprejeto od dr. Palamare, podrobno poročalo o razgovorih z generalnim komisarjem.

Zborovanje, kateremu je predsedoval dolinski župan Dušan Lovriha, je sprejelo sklepe, o katerih pišemo na uvodnem mestu.

PUST JE TU

Nemčija je največji dobavitelj šaljivih pustnih izdelkov na svetu. V Monakovem ugibajo razni strokovnjaki celo leto, da bi si kaj smešnega izmislili in, ko pride čas, prodali doma in v tujini. Tako podjetje je izdalo letos seznam s skoro 5000 novostmi.

Tu vidiš ostro bodalo ali sekuro, ki je v resnici iz gume, velikanske trebuhe, s katerimi se lahko ovesiš, toplomer, odkrivajoč stopinje tvoje zaljubljenosti, nosove, ki zazarijo in brizgajo vodo, skakajoče žabe, premikajoče se divje kače, gade in modrase, cigare, ki odskočijo meter od tebe, kadar jih hočeš vzeti v roko, klobaso, napolnjeno z električnim tokom, ki te udari, če se je dotakneš, itd. itd.

Mnogo pustnih predmetov je letos naročil v Nemčiji predsednik argentinske republike Peron.

Od šaljivih izdelkov živi nad 1000 nemških delavskih družin.

VEDNO SLABŠE

Trst se bori z vedno hujšo gospodarsko krizo. Razna podjetja odpuščajo delavce, nekatera so pa kar prenehala z obratom. Niti vprašanje tržaške konopljarne niti tovarne Kozmann ni še rešeno. V prvi je izgubilo delo 117 delavk, medtem ko je druga še vedno zaprta.

Z odpusti grozi sedaj še tovarna Cambis-sa.

Komisar Palamara bo v Trstu gotovo dobil sive lase, če jih še nima!

FILMSKA NOROST

Italijanska igralka Gina Lollobrigida je obiskala s svojim možem dr. Skofičem Monakovo. Sprejela jo je ogromna množica. Gneča je bila toliko in občudovalci so tako sili-li v ospredje, da sta bili dve osebi težko ranjeni, mnogo oblek raztrganih in povaljanih. Nevarnost je bila, da ne zadene kakega deluha kap.

GROZNA SMRT

Med mladenkami, ki so obiskovale smučarski tečaj v Bardonecchiji, je bila tudi 23-letna Tržačanka Marija Penkofer. V ponedeljek popoldne se je dekle spustilo na smučeh s hriba v dolino. Med vožnjo je nenadoma padla in obležala mrtva. Smučarska palica ji je pri padcu predrila oko in se ji zarila v možgane.

MISLILI SO, DA JE KONEC SVETA

London se je 16. januarja opoldne nena-doma pogreznil v popolno temo. Nastala je črna, neprodna noč.

Mirne Londončane je obšel nepopisen strah. Mnogi so mislili, da je nastopil konec sveta. Ženske so se vrgle na kolena in začele na glas moliti. Ljudje so drli s cest v cerkve in na domove. Ulice so se v trenutku izpraznile.

Pozneje se je izkazalo, da je gost oblak, pomešan z meglo in sajami bil zakril sonce.

Kako se bo izvajal na Tržaškem posebni statut?

Nadaljevanje s 1. strani

Generalnemu komisarju moramo sporočiti, da v vprašanju slovenskega uradništva ne bomo niti za las popustili. Tu so kompromisi nemogoči! V tej točki so vsi Slovenci brez razlike na politično prepričanje brezpogojno edini. Od komunistov do skrajnih antikomunistov so vsi ene misli in volje: če londonski sporazum predpisuje, da morajo Slovenci na vseh področjih javne uprave biti v »dostojnem« (fair) številu nameščeni, ne preostane nič drugega kot to določilo spoštovati in pošteno izvesti.

Kako naj se to zgodi, ni naša stvar, temveč zadeva rimske vlade. Saj ko je podpisala londonski sporazum, je dobro vedela, kaj dela, je bila natančno poučena, da je na Tržaškem preobilica uradnikov. Ako ga sedaj noče izvesti, čemu ga je podpisala?

Izhod iz zagate je po našem zelo enostaven. Generalni komisar naj v sporazumu z Rimom razpiše natečaj naslednje vsebine: Ker potrebujemo v smislu sporazuma od 5. oktobra 1954 na Tržaškem toliko in toliko sodnikov, kancelistov in drugih uradnikov, večših obeh jezikov, pozivamo osebe, ki izpolnjujejo ta in vse ostale zakonske pogoje, da se udeležijo natečaja.

Kaj naj se v tem primeru zgodi z odvečnimi sodniki in uradniki? Rim naj jih premesti v notranjost države. Saj jih je pri nas vse polno, ki so prispeli v Trst iz republike! Nobena krivica bi ne bila, če bi se vrnil tja, od koder so prišli. Bistvo vprašanja je v tem, ali naj se sporazum o Trstu izvede ali ne izvede, dana beseda spoštuje ali prelomi. Vse drugo je postranskega pomena, je stvar dobre volje.

V vprašanju slovenskih državnih nameščenec se torej z generalnim komisarjem niti najmanj ne moremo strinjati. Ravno tako ne glede dvojezičnih napisov, o katerih je govoril na sestanku z dr. Palamaro obč. svetovalec dr. Škrk, ki je zahteval, naj se čimprej izvede 5. člen posebnega statuta, po katerem bi morali biti napisi na »javnih ustanovah« (uradih), na nekaterih ulicah v Trstu in vseh ulicah na podeželju dvojezični. Isto tako bi morala biti dvojezična imena naših krajev in napisi na cestah naših občin.

Dr. Palamara se je postavil na stališče, da o napisih na državnih cestah odloča država, na deželnih dežele, občina pa samo na občinskih poteh. V tem smislu je poslal tudi posebno okrožnico županom našega ozemlja.

Tudi v tej točki se z generalnim komisarjem nikakor ne moremo strinjati.

VEČNO NEZADOVOLJNI SLOVENC

Po našem je v londonskem sporazumu od 5. oktobra 1954 povsem jasno in nedvoumno določeno, kakšni naj bodo napisi na uradih in cestah našega ozemlja. Dovoljno je prebrati 5. člen posebnega statuta. Kako more dr. Palamara trditi, da o tem odločajo po svoji volji država, deželna in občinska oblastva?

Res je, da o tem v normalnih razmerah edino ona sklepajo. Toda za naše ozemlje je v veljavi londonski sporazum od 5. oktobra! Država ga je dolžna spoštovati, ker ga je podpisala, dežela in občine pa zato, ker so podrejene državi in njenim zakonom. Nam je popolnoma vseeno, kdo ima pravico po-

stavljati na ceste napise, glavno je, da so sestavljeni tudi v slovenščini, kakor predpisuje posebni statut. Drugačni napisi so na našem ozemlju protizakoniti in zato nedovoljeni. Tu je bistvo stvari!

Slovencev — poreče marsikateri Italijan — res ni mogoče zadovoljiti. Zahtevajo svoje šole, svoje uradnike, uporabo slovenščine na sodnih in v uradih, hočejo imeti slovenske napise in tako dalje. Neprestano prihajajo na dan z novimi zahtevami. Namesto da bi bili zadovoljni s tem, kar jim damo, so večno nezadovoljni. To so zares nehvaležni ljudje!

Da nas bo dr. Palamara razumel, mu moramo pojasniti, da se Slovenci danes borimo za stvari, ki smo jih že davno imeli pod Avstrijo in ki so se nam zdele tedaj same po sebi umljive. Šole v našem materinem jeziku nam je zatrla šele Italija, ona je izgnala naš jezik iz sodišč in uradov, ona prepovedala starodavna krajevna imena, ona vrgla iz državnih služb naše ljudi ter se spravila celo na naša družinska in krstna imena!

Ce nam sedaj polagoma vrača, kar nam je vzela, se to našim ljudem ne zdi nič izrednega! To je tako, kakor da te je kdo obral vsega, kar si imel, a ti nato počasi vrača kos za kosom. Za vsako tvojo stvar, ki ti jo sedaj vrne, bi mu moral biti neskončno hvaležen! To Slovincem nikakor ne gre v glavo. Taka je, gospod generalni komisar, naša morala!

SPOMENICA NA SCELBO

Ker te slovenske miselnosti premnogi Italijani nikakor ne morejo razumeti, so naši ljudski zastopniki na zborovanju preteklo nedeljo v Trstu sklenili naslednje:

Našemu prebivalstvu je treba do potankosti obrazložiti položaj, v katerem se nahajajo tržaški Slovenci. Zato naj vse naše stranke, vsaka zase ali pa na skupnih zborovanjih, ki se bodo priredila po naših vaseh, pojasni slovenskemu ljudstvu, da sta zakon in pravica na naši strani. Mi ne zahtevamo ničesar, kar bi bilo protipostavno ali v nasprotju s pravičnostjo.

Medtem naj naše občinske uprave začnejo izvajati posebni statut, v kolikor je to v njih zakoniti oblasti. V naših vaseh naj postavijo dvojezične napise, v občinah naj uredijo slovensko uradovanje s slovenskimi strankami.

Naši župani so sklenili spoštovati in izvajati londonski sporazum! Če se drugi sporazuma nečjejo držati, je to njihova stvar. Mi Slovenci se hočemo držati zakona in mednarodnih dogovorov, drugi naj naredijo, kakor mislijo.

V nedeljo je bilo razen tega sklenjeno, da se sestavi za načelnika vlade g. Scelbo posebna spomenica, v kateri bodo podrobno utemeljene zahteve tržaških Slovencev. Če bo potrebno, bo posebno poslanstvo neslo spomenico v Rim ter jo tam izčrpno obrazložilo.

To se nam zdi potrebno, ker Slovenci ne zahtevajo od italijanske vlade nič drugega kot to, da se uresniči na Tržaškem posebni statut, kakor je jasno in nedvoumno obljubil Slovincem g. Scelba 4. novembra 1954 ob svojem obisku našega mesta.

Ker so naše zahteve zakonite in pravične, smo prepričani, da jih bo načelnik rimske

vlade upošteval ter nas zaščitil proti vsem nasprotnim težnjam domačih narodnih nestrpnostev. Zavedamo se, da bo našo pravično stvar podpirala ne samo jugoslovanska, temveč vsa resnično demokratična in napredna javnost Italije in inozemstva. Pravica je vedno in mora tudi to pot končno zmagati!

NOVICE

TRŽAŠKA BREZPOSELNOST

Generalni komisar Palamara je v nedavnem razgovoru z nekim beneškim častnikom izjavil, da je v Trstu 25 tisoč brezposelnih. Številka je zelo visoka: na vsake 3 in pol delavca pride eden, ki je brez dela.

Razmere so se močno poslabšale zlasti zadnje tri mesece: brez zaslužka je ostalo nad 4000 oseb, ki so bile zaposlene pri zavezniških, povrh se je pa še povečal davčni pritisk, tako da so razna podjetja začela odpustiti delavstvo. Največja kriza vlada v tekstilni, papirni in strojni industriji, ravno tako v stavbarstvu, v podjetjih živil in kemičnih izdelkov.

Nezadovoljstvo zajema čedalje širše sloje.

ATOMSKA URA

Ameriški učenjak Karel Torones je pravkar izumil stensko uro na atomska nihala. Ta bo najbolj točna ura na svetu. Doslej se je najboljša ura zmotila vsaka 3 leta za 1 sekundo. Atomska se bo za eno sekundo vsakih — 300 let.

Atomska sila vnaša pravo revolucijo v človeško znanost.

Naloge katoliškega časopisja

Na zadnjem mednarodnem zasedanju katoliških novinarjev v Parizu, kjer je bilo zastopanih 30 držav in je imel poročilo tudi kardinal Feltin, je glavni urednik vodilnega francoskega kat. dnevnika La Croix govoril o nalogah sodobnega tiska.

Najpreprostejše sredstvo — je dejal — da se časnik uveljavi, je, da je »predvsem resničen časnik...« Katoliški časnik mora biti splošno informativen. »Kdor te potrebe ne razume in je ne sprejme, naj raje posveti svojo skrb, svoj čas in denar drugemu delu...« Naša redna naloga ne more biti v tem, da objavljamo evangelijski nauk v abstraktni obliki: »mi nismo niti prižnica niti bogoslovni časopis niti župnijski vestnik.« Iz tega seveda ne sledi, da bi imeli »pravico zanemarjati načela; nasprotno, mi si moramo biti v svesti, da nismo samo v službi dogodkov, temveč tudi resnice, prav posebno evangelijske resnice...«

Med najnujnejše in najbolj kočljive naše naloge spada, da smo »vselej na valovni dolžini lastnih bralcev: obravnavati moramo vprašanja, ki trenutno javnost resnično zanimajo...«

Tajnik te mednarodne organizacije Du-bois-Dumée je pa rekel: »Prvi pogoj razvoja in uspeha kat. časnika je, da v tehničnem pogledu ne zaostaja za drugimi. Naših častnikov ne smemo umetno držati pri življenju kot ustanove, ki žive od javne miloščine, ali kot manjvredne izdelke. Uveljaviti se mora s svojo kvaliteto ali kakovostjo.

Dopisi v Tržaškega

NABREŽINA

V kino dvorani je bilo preteklo nedeljo dopoldne zborovanje, ki ga je priredila kršćanska demokracija za svoje člane iz naše občine. Zborovanja so se udeležili predvsem prebivalci begunskega naselja iz Stivana ter begunci, ki so v Sv. Križu, ter nekateri Italijani iz Nabrežine. V vas so za to priliko vozili posebni avtobusi, kar priča, da je bil »praznik člane«, kakor se je zborovanje imenovalo, dobro in vsestransko organiziran. Kot slavnostni govornik je nastopil tržaški župan Bartoli.

Nabrežinci nimamo nič proti temu, da se ljudje sestajajo in zborujejo, ker je to prvi pogoj zdrave demokracije, vendar smo vest o nastopu tržaškega župana nejevoljno sprejeli ter si jo na različne načine razlagali. Našim ljudem je namreč dobro znano, da je ravno tržaški župan tisti, ki ne dovoljuje, da bi naše ustanove imele svoje prireditve v občinskih dvoranah v Trstu. SNG nima vstopa v gledališče Verdi; ravno tako ni tu mesta za Ljubljansko opero in druge jugoslovanske kulturne skupine. Župan Bartoli je tisti, ki je pred nedavnim prepovedal rabo materiščine v mestnem svetu. Ti njegovi grehi so globoko segli v srca naših ljudi in jih ne bodo nikoli pozabili. Ljudje se zato upravičeno sprašujejo, ali bi župan Bartoli mogel sploh nastopiti v naši kinodvorani, če bi se zadruga, ki ima dvorano v najemu, ravnala po njegovem receptu. Ne moremo tajiti, da je bil marsikateri Nabrežinec hudo užaljen in jezen na člane zadruge, ker so omogočili Bartoliju, da je v naši dvorani govoril.

Morda pa je bilo prav, da so mu dovoljevalje vseeno dali, ker se je ponovno izkazalo, na kateri strani so nestrpnosti in hujskači.

Ko se je zborovanje končalo, je tržaškega župana čakalo presenečenje. Pri njem se je zgledalo odposlanstvo iz Sv. Križa, ki mu je izročilo pismo, v katerem prebivalci odločno protestirajo proti njegovim izjavam v mestnem svetu, ki žalijo slovensko narodno čast, poleg tega pa še nasprotujejo žrki in duhu londonskega dogovora. V ustnem razgovoru je odposlanstvo nadalje prosilo, naj tržaška občina poskrbi za čimprejšnjo in končno ureditev športnega igrišča v Sv. Križu.

SV. KRIŽ

V nedeljo, 30. januarja, so nam gojenci Glasbene šole pripravili lep popoldan. V domači dvorani so posamezni učenci izvajali nekatera izbrana ter zahtevna dela Mozarta, Liszta, Schuberta, Chopina in drugih velikih skladateljev. Spričo zelo bogatega sporeda je bil koncert odlično obiskan, saj so se ga udeležili ne le domačini, temveč tudi mnogi gostje iz drugih vasi, predvsem iz Nabrežine.

Ko smo poslušali mlade umetnike, ki so svoje vloge vsi odlično odigrali, smo se prepričali, da vlada med našo mladino živo zanimanje za glasbeno umetnost in da je vendar konec mrtvila, v katerega je zašel primorski naraščaj zaradi razmer po drugi svetovni vojni.

Nekateri mladinci so pokazali, da bi lahko postali pravi virtuozi na raznih glasbilih. Upravičeno smemo zato pričakovati, da bodo častno zastopali svoj narod v narodnost-

no mešanem mestu, kakor je Trst, kjer je tudi mnogo tekmecev italijanske narodnosti.

Nastopil je tudi šolski zbor, ki so ga izmenoma vodili učenci tečaja za zborovsko dirigiranje. Razveselili smo se, ko smo videli, kako se mladina posveča zbornemu petju, ki je v bližnji preteklosti veliko pripomoglo k ohranjanju in utrjevanju narodne zavesti v naših krajih. Prepričani smo, da bodo pevski zbori igrali tudi v bodočnosti važno vlogo med našim narodom na Tržaškem.

Vodstvu glasbene šole smo hvaležni, da je učence pripeljal na deželo, saj so se v nedeljo lahko vsi prepričali, da je tudi med navadnimi delavci in kmeti mnogo ljubiteljev glasbe. Želimo, da bi se slični koncerti pri nas večkrat prirejali in pomagali dvigati kulturno raven našega preprostega ljudstva.

Kakor je naši javnosti že znano, so se pred nekaj leti naselili v našo vas istrski begunci. Tedaj smo mislili, da se bodo tu le začasno nastanili, saj so jim zgradili le zasilne lesene stavbe. Danes pa ugotavljamo, da je stvar resna. Pred nekaj meseci so jim prostore preuredili in že govorijo, da bodo sedaj imeli tudi lastne trgovine. Eden izmed njih bo odprl trgovino jestvin in špecerijsko trgovino. Kakor vidimo, se bodo naši gostje popolnoma osamosvojili, domače trgovine ne bodo imele od njih nobenega zaslužka!

DEVIN

Po odhodu Amerikancev je občinski prostor za šolo ostal prazen. Domači fantje želijo, naj sedaj občina prostor za silo uredi, da bi lahko brcali žogo, igrali odbojko ali karkoli. Stroškov ne bo veliko, kajti tu ne gre za pravo športno igrišče, čeprav bo v bodočnosti treba tudi na to zadevo resno misliti.

Mnenja smo, da bi morala občinska uprava ugoditi želji devinske mladine, saj bi preurejeni prostor služil predvsem šolskim otrokom, ki so imeli svoj čas tu telovadne nastope. Mislimo, da parcela ni več rekvirirana, čeprav stoji še danes pred vhodom vojaška straža, ki pa v resnici nima kaj stražiti, saj nima današnja vojska v tem kraju nobenih naprav.

Treba je torej le nekaj dobre volje!

ŠTIVAN

Ljudje se pritožujejo, da na našem pokopališču ni tekoče vode. To se morda čudno glasi, saj je znano, da gre iz naše vasi mimo pokopališča vodovod v Trst. Ljudje morajo kljub temu vodo prinesiti z doma, kar je seveda neprijetno.

Prav bi bilo, da bi se občina za to vprašanje pozanimala pri Acegatu. Morda bi se dalo speljati cevi kar iz glavnega voda preko državne ceste na pokopališče.

Zadevo toplo priporočamo upravnemu odboru. Če je le mogoče, naj želji naših ljudi ugotodi.

GROČANA

Vest, da se sosedni vladi pogajata o obmejnem prometu, je blagodejno vplivala na naše ljudi. Vsi si od teh pogajanj obetamo nekaj koristnega in zato komaj čakamo, da bi se uspešno zaključila. Predobro namreč vemo, da je razmejitev povzročila znatno škodo kmečkim posestvom, saj je marsikate-

ro razklala na dvoje, poleg tega pa pretrgala naravne vezi z najbližjim zaledjem. Če bo obmejni promet vzpostavljen, si bo marsikateri prebivalec lahko preskrbel naravne potreščine onstran meje, kar bo seveda v obojestransko korist.

Ljudje se bodo čutili nekam bolj svobodne, ko bodo lahko potovali čez mejo. Bog daj, da bi se naše želje čimprej uresničile!

ŽAVLJE

Iz časopisov smo zvedeli, da so oblastva pred kratkim dovolila, naj se v Ricmanjih otvori slovenski šolski vrtec. Kakor je znano, so slično prošnjo svoj čas napravile tudi matere iz Žavlj, a do danes niso oblastva ugodila njihovim željam. Nekaj so pa vendar naredila, kako da ne! Zgrajen je bil moderen otroški vrtec, ki ga vodijo č. sestre, toda v njem ni mesta za slovensko besedo. Svoj čas je bilo za slovenski otroški vrtec 24 prijav in, kakor nam je znano, jih je tudi danes lepo število. Zato ponovno opozarjamo oblastva, naj vendar poskrbijo tudi za naše malčke. Z dobro voljo se lahko marsikaj napravi. Za stvar bi se seveda morala zavzeti tudi miljska občina.

KATINARA

Pred vhodom v naše policijsko poslopje je do pred nedavnim stal dvojezični napis. Po odhodu civilne policije so se tu nastanili orožniki, ki so prejšnji napis odstranili ter dali svojega, in sicer samo v italijanščini. Mislimo, da je tako ravnanje v nasprotju z določbami londonskega dogovora, kjer je jasno rečeno, da morajo biti v naših slovenskih krajih napisi na javnih poslopih dvojezični. Kakor smo slišali, so orožniki povsod enako naredili. Upamo, da bodo oblastva to krivico sedaj popravila ter spoštovala pravice, ki nam jih je v tem oziru izkazovala bivša ZVU.

PISMO GENERALNEMU KOMISARJU

Tajnice in sluge slovenskih srednjih šol v Trstu so naslovili na dr. Palamara pismo, v katerem zahtevajo, naj se že enkrat odpravi krivica, da oni sami med vsemi državnimi nameščenci ne prejema izredne doklade ali emergenze.

To so jim doslej odbijali, češ da je tudi tajnice in sluge na laških šolah ne prejema, ker oni ravno tako kakor Slovenci nikakor niso državni, temveč občinski ali deželni nastavljenici. To je za italijanske nameščence resnično, toda zato so pa dobili »enkratno doklado« (una tantum), slovenski pa niti ene niti druge.

To je očitno kršenje »Splošne izjave o človečanskih pravicah«, ki pravi v 23. členu dobesedno: »Vsi ljudje brez razlike imajo pravico, da prejema za enako delo enako plačo.«

Dr. Palamara je zatrdil našim ljudskim zastopnikom, da bo človečanske pravice brez-pogojno spoštoval. Sedaj se mu nudi lepa prilika: našim ljudem naj da izplačati za ves čas službovanja eno ali drugo nagrado! Vsako drugačno ravnanje je nesocialno.

Akademski klub „Jadran“

priredi v soboto 5. februarja 1955 ob 21. uri

PREDPUSTNI PLES

v mali Rossettijski dvorani

Vabljeni vsa slovenska javnost!

Dopisi iz Goriške

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Dne 2. januarja je občinski svet obravnaval predlog komunističnega poslanca Battija, naj občinska uprava poskrbi za primerno dvorano v mestu, ki bi bila na razpolago za zborovanja raznih društev, udruženj in strank. Zupan g. Bernardis ga je poučil, da mora po pravilniku svoj predlog vložiti najprej pri občinskem upravnem odboru.

Uresničenje tega predloga bi posebno zadovoljilo slovenske organizacije, ki nimajo nobene primerne dvorane za svoja zborovanja.

Nato so razpravljali o proračunu za 1955. leto in o obračunu občinskih podjetij za leto 1953, ki kaže 9 milijonov 969.636 lir dobička. Na predlog preglednikov obračuna dr. Biše, Bisiacha in Battija, ga je občinski svet odobril.

Prav tako je enoglasno odobril proračun za leto 1955, ki predvideva 226.710.000 lir dohodkov in 621.310.000 izdatkov.

NOVI PROŠT V GORICI

Za novega goriškega prošta je bil imenovan kanonik msgr. Just Soranzo. Doma je iz Tržiča in je deseti otrok izmed 18 bratov in sester. Po smrti nadškofa msgr. Margottija je postal generalni vikar in je kot tak vodil škofijo, dokler je ni prevzel sedanji nadškof msgr. Ambrosi.

IZ ŠTEVERJANA

Ob sejmu sv. Andreja je Novi list pohvalil sposobnega načelnika deželnega kmetijskega nadzornišva g. dr. Marsana, ker je uspešno organiziral živinorejsko razstavo in pravično razdelil nagrade, ki so jih bili deležni tudi mnogi slovenski živinorejci.

Danes moramo zopet pohvaliti goriško kmetijsko nadzornišvo in njegovega vodjo: omogočil je, da se bo pri nas vršil 30-dnevni vinogradniški tečaj. Ta bo deloma praktičen, deloma pa izobraževalen. Posvečen bo pouku o negovanju trti in vin ter kletarjenju. Na tečaj bo sprejetih 20 učencev, starih nad 16 let.

Prošnjo naj fantje vložijo pri deželnem kmetijskem uradu do 12. februarja. V prošnji je treba navesti starost, šolsko izobrazbo in natančen naslov prosilca. Če želi kdo pojasniti, naj jih zahteva pri omenjenem uradu.

Velika škoda pa je, da se bo tečaj vršil v italijanščini, kar onemogoča zares zadovoljiv uspeh. Želimo, da bi sprejeli na tečaj vse prosilce, čeprav bi se jih priglasilo več ko 20.

Javiti moramo še to, da je bila pretekli teden v Gorici razprava proti orožniku Vaccara in Miroslavu Škorjancu iz Steverjana. Ta je tožil orožnika zaradi telesne poškodbe, orožnik pa Škorjanca zavljo upora oblastu in pijanstva.

Bralcem je žalostni dogodek od 18. julija preteklega leta, ko je Vaccara pretepel Škorjanca, še v živem spominu.

Sodniki so izrekli zares salomonsko razsodbo: oprostili so oba zastran »pomanjkanja dokazov«.

Škorjanec je kljub temu dobil zadoščenje, ker je orožnik bil premeščen iz Steverjana

v notranjost države ter je tako bila po ovinku priznana njegova krivda.

IZ SOVODENJ

Seznami sovođenjskih poljedelcev in živinorejcev, ki imajo pravico voliti svet vzajemnih blagajn, bodo razobešeni na občinski deski do 28. februarja. Do tedaj morajo vsi, ki še niso vpisani, a imajo pravico, napraviti prošnjo za vpis na deželni komisariat za vzajemne blagajne, ki ima sedež v Gorici na korzu Italia 10-II. nadstr.

OSLAVJE-PEVMA

Casopisi so poročali, da je mestni svet razpravljal o zidanju slovenskega otroškega vrta v Pevmi. Izbrali so zato že prostor, popisali po hišah otroke in stopili v stik z ustanovo za otroške vrte »Onair«, da bi vrtec prevzela.

Pevmčani bodo tega gotovo veseli, saj je dosedanji vrtec na Oslavju za otroke iz Pevme odločno predaleč. Zlasti ob slabem vremenu je pot grda. Toda vprašanje je, kaj pravijo k temu prebivalci Oslavja. Če bo vrtec na Oslavju kljub temu ostal še naprej, je v redu. Ako pa bi mislili tam dosedanji vrtec ukiniti, bi ne bilo prav. Če je bilo namreč do sedaj za pevmske otroke pretežno hoditi v vrtec na Oslavje, je za oslavske otroke še težje hoditi v Pevmo, ker je Oslavje raztresena vas. Zato pričakujemo, da novi načrti glede slov. otroškega vrta v Pevmi, ki izvirajo iz skrbi za pevmske otroke, ne bodo v škodo oslavskim otrokom.

IZ RUPE

Pretekli ponedeljek je v bolnici pri Rdeči hiši umrl naš domačin, izredno vesten in marljiv delavec v tržiški ladjedelnici, g. Leopold Maraž, ki mu je bilo komaj 58 let. Pustil je užaloščeno vdovo in štiri otroke, med njimi hčerko učiteljico.

Blagi pokojnik, zaveden Slovenec in plemenit značaj, naj mirno počiva, njegovi družini pa naše iskreno sožalje. Velika udeležba pri pogrebu je pokazala, kako zelo so pokojnika vsi spoštovali.

PODGORA

V novem poslopju, ki ga gradi naša predilnica za izdelovanje rayon kosmičev, se je pretekli četrtek pripetila smrtna nesreča. Zadet od električnega toka je obležal v nezvesti 20-letni Calligaris Alfonz. Nesrečni mladenič je šele lansko leto postal geometer.

Njegov pogreb je bil preteklo soboto ob izredni udeležbi vaščanov in Goričanov, zlasti veliko pa je bilo dijaštva. Pokojnik je imel mnogo sorodnikov tudi med Slovenci. Tvrdka je v znak žalovanja ustavila delo za dva dni.

Priljubljeni mladenič naj uživa v Bogu večni mir in pokoj, njegovi družini in sorodnikom naše iskreno sožalje!

V podgorski predilnici je nekoč poslovala delavska menza, pa so jo ukiniteli, ker ni bilo delavstvo zadovoljno s hrano. Na zahtevo delavstva bo sedaj tovarna menzo ponovno odprla in hrana bo odslej boljša. Prav je in potrebno, da podjetje ugodi željam delavstva, saj zadovoljni in dobro hranjeni delavci raje in uspešneje dela.

ŠTMAVER

Z veseljem, ljubeznijo in največjim zanimanjem spremljamo svojega rojaka Gabrijela Devetaka na vseh poteh njegovega visokega umetniškega udejstvovanja. Po izredno uspelih koncertih v Trstu, na Dunaju in zlasti še v Gorici, dne 30. novembra preteklega leta, je dosegel povsod odlično priznanje strokovne glasbene kritike. Včeraj je zopet z največjim uspehom odigral razne skladbe Mendelssohna, Chopina, Liszta, Martucciija, Debussyja in Ravela na glasbenem liceju »J. Tomadini« v Vidmu. Spomladi pojde ponovno na Dunaj. Njegova zvesta spremljevalka, g. Pavla Virginija Hein, pa že pripravlja koncerte tudi po drugih italijanskih mestih.

Štmaverc se mu iz srca zahvaljujemo, da širi v svetu s kulturnim delom slavo svoje sončne rodne vasi in vsega slovenskega naroda. Umetnikova izredna vztrajnost in energična volja še bolj dvigata kulturno poslanstvo, ki se izpričuje kljub Devetakovi popolni slepoti. Zopet dokaz, da nesreča ni trpljenje dvigata duhovno ustvarjanje moralno zdravega človeka.

SEVERNI DEL MESTA

Pristni Goričan imenuje severni del Gorice ves mestni okraj od Katarinijevega trga, starega Goriškega, proti severu. Ta okraj obsega Blance, Livado in Solkansko polje. Ko so zarezali na tako čuden način »francosko« mejo, je kazalo, da bo ta del mesta kar izumrl. Danes se pa opaža, da tudi v tem mestnem delu rastejo nove stavbe. Nekaj je k temu pripomogel tudi tisti Aldisijev zakon o neobdavčenosti novih hiš, ki pa že gre h koncu. Zato nekateri v zadnjih mesecih hite. Nove hiše rastejo proti Livadi ob uršulinskem zidu. Prav veliko novo naselje je vstalo na Solkanski cesti nasproti Dijaškemu domu. Veliko orne zemlje je šlo za stavbišča. Zdaj zidajo nasproti novemu naselju veliko palačo, kjer bodo spodaj tudi trgovine in bari.

IZ DOLA

Zadnjo soboto smo na našem pokopališču položili k večnemu počitku značajnega domačina in zavednega Slovenca, 64-letnega g. Ivana Devetaka. Zadnjo čast mu je izkazalo obilno število sovaščanov, veliko pa jih je prihitelo tudi iz okolice. Doberdobska godba mu je v slovo zaigrala nekoliko pretresljivih žalostink.

Blagi mož naj počiva v Bogu. Preostalim izrekamo iskreno sožalje!

IZ RONK

Pristojna občinska komisija je nakazala brezdomcem 32 novih stanovanj v ulici Brig. Valtellina. V teku leta bo imela občina na razpolago še 20 stanovanj.

Tudi pri nas je bilo obdarovanih 297 potrebnih družin z ameriški zavoji, med njimi je tudi nekaj Slovencev, ki se preko Novega lista zahvaljujemo ameriškim državljanom.

KRMIN

Predpretekli torek je začelo delovati v krminski občini že četrto delovišče ob prisotnosti goriških in krminskih oblastnikov. Delovišče bo zgradilo novo cesto v Medeji. Pri delu bo zaposlenih 25 brezposelnih za dobo 1900 delovnih dni. Za gradnjo ceste je določenih en milijon 620 tisoč lir.

Beneška Slovenija

IZ PODRATE

Vas Podrata leži 640 m nad morjem, na hrbtu hriba Krnice (922 m) iznad Fojde v osrednji Beneški Sloveniji. Furlani ji pravijo Clap, kar pomeni kamenje, ker je res vsa okolica kamenita. To osamljeno slovensko vas vidiš iz vse Furlanije. Steje okoli 200 duš in je doslej spadala pod kake tri ure poti oddaljeno občino in župnijo Ahten (Attimis), čeprav teži k Fojdi (Faedis), kamor ji je mnogo bliže.

Podrajci so vedno želeli, da bi se odtrgali od Ahtna in priključili k Fojdi. To se jim je posrečilo šele letos. Tudi novo cesto so si zgradili; z nadčloveškim naporom so prebili skalovje do bližnje Čenebole, ki je na isti višini, a je, čeprav po slabi cesti, povezana z dolino. Zgradnja nove ceste bo stala 20 milijonov lir, država je prispevala zanj žal le pet milijonov; vse drugo pa je zasluga in plod podrajskih žuljev.

Priključitev k Fojdi in novo cesto so Podrajci nad vse slovesno praznovali v nedeljo, 16. januarja. Kljub neugodnemu vremenu so ob tej priliki prišli v Podrato predstavniki dežele, oba župana in župnika iz Ahtna in Fojde, senator Pelizzo in drugi. Vsa vas je bila okrašena s slavaloki, z zelenjem in zastavami. Goste so sprejeli z godbo iz Fojde; v imenu vaščanov jih je pozdravil domači kaplan don Aurelio Fotolo in neka deklica. Po slovesni sv. maši je ahtenski župnik blagoslovil novo cesto in fojdski župan Pelizzo, senatorjev sorodnik, je v daljšem govoru opisal težko in dolgotrajno borbo Podrajcev za priključitev vasi k fojdski ob-

čini ter pohvalil njihovo vztrajnost in požrtvovalnost pri gradnji prepotrebne ceste. Govoril je tudi senator Pelizzo in drugi. Prelepa slavnost se je zaključila z velikim kosilom, ker so se Podrajci hoteli vsaj na ta način zahvaliti odličnim gostom in dobrotnikom. Ta lepa slovesnost bo gotovo ostala v spominu Podrajcev, dokler bo obstajala njihova vas, saj se bo spomin na to prenašal iz roda v rod.

ČRNI VRH

Črni vrh, versko in gospodarsko zanemarljena vas v naših hribih, je začela tudi moralno propadati. To prežalostno dejstvo spoznaš takoj ob vstopu v vaško gostilno, bodisi ob nedeljah bodisi ob ponedeljkih. Alkoholizem vedno huje kraljuje in kar je še najbolj žalostno, razsaja tudi med nedoraslo mladino. Večkrat najdeš v gostilnah tudi pijane pobiče, ki bi spadali še v šolo. Eden izmed njih, Ferin Špekonda, je v ponedeljek, 17. januarja, izginil iz gostilne in se ni vrnil domov. Ker ga domači niso mogli najti v vasi, so zvonili plat zvona in vsa vas ga je iskala po gozdovih in grapah ter sosednjih vaseh. Šele tretji dan so ga našli vsega prestrašene in premrzlega v neki kopi sena. Prenesli so ga domov in mu tako rešili življenje.

IZ KLODIČA

Pred kratkim so v našo vas prepeljali zemeljske ostanke domačina Ferina Zdravliča, ki je 1944. leta padel na bojnem polju v Grčiji. Na državne stroške so ga svečano pokopali na domačem pokopališču pretekli petek. Slovenskemu vojaku želimo večni mir in pokoj v ljubljeni rodni zemlji.

Beneški Slovenci so do italijanske države vedno zvesto izpolnjevali več ko le svojo dolžnost. Kako malo pa stori država za naše obubožano ljudstvo in gospodarski dvig njegove zapuščene deželice, pričata dovolj dva dopisa iz Beneške Slovenije v današnji številki Novega lista. Pač pa naredi vse za njegovo raznaroditev. Odgovorna oblastva ponovno opozarjamo na to kričeče nasprotje. Kdaj bo drugače?

Dopisi iz Goriške

TRŽIČ

Naša ladjedelnica je sklenila z železniško upravo v Indiji pogodbo za zgradnjo 500 tovornih vozov. S tem je zajamčeno za 1 leto dela delavstvu tega oddelka. Ker pa mora podjetje za gradnjo vagonov surovine šele naročiti, se bo delo pričelo šele čez nekaj mesecev. Vest je vsekakor razveseljiva za ves tržiški in doberdobski okoliš.

VAŽNO OPOZORILO KMETOM

Med 20. in 28. januarjem so bili v vseh občinah objavljeni sezname neposrednih poljedelcev in živinorejcev, ki imajo pravico izvoliti občinske odbore, poverjene z vodstvom občinskih vzajemnih zavarovalnih blagajn. V roku 20 dni po objavi je treba vložiti priziv za vpis ali morebitni izbris onega, ki nima pravice, pa je vendar vpisan. Priziv je treba vložiti pri deželnem komisariatu za vzajemne blagajne v Gorici na Korzu Italija 10-II. nadstr. Opozarjamo na to zlasti slovenske poljedelce in živinorejce v Pevmi, na Oslavju, v Št mavru, na Solkanskem polju, v Podgori, Standrežu, Ločniku, Sv. Roku! Naj zahtevajo vpis, če še niso bili vpisani!

Spomini iz starega Trsta

Ljudje so se v strahu križali pod njegovimi okni in pravili, da ga kri njegovih žrtev duši.

Ti zadnji Napoleonovi poveljniki, ki so z mečem gori prišli, so tudi z mečem in nožem došli. In to je bil začetek konca!

— o —

Brali smo že, da je Napoleon postavil za guvernerja Ilirskih provinc največjega zvičajneža in policista vseh časov, Fouchéja, vojvodo Otrantskega. Mož je znal menjavati politično barvo kot lisica dlako pozimi. Najprej je bil krvavi jakobinski komisar, ki je smehljal zrl skozi monokel, ko so streljali njegove žrtve v mestu Lyonu. Potem se je pridružil desničarjem in je pomagal obglaviti revolucijskega pobratima Robespierja in tovariše. Za plačilo postane policijski minister in po vrsti zapira svoje prejšnje pristaše republikance. Pri zapiranju in hišnih preiskavah si seveda ni pozabil nabasati žepov. To obrt je dobro vozil tudi pozneje v Trstu. Kot najvišji oblastnik je imel nalogo paziti na red in moralno ter preganjati tajne sestanke in hazardne igralnice. On si je pa dal izplačevati na tiho po 2000 frankov na dan od bratov Pezinov, ki so vzdrževali tajno igralnico v mestu.

Fouché je imel nos povsod. Zato ga je Napoleon vzel za policijskega ministra. Posebno poverjena naloga je bila, da bi vohunil

za enakim bratcem, zunanjim ministrom Talleyrandom. Oba sta bila podkupljena od tujih držav. Zunanji minister od Rusov, policijski pa od Angležev. Zato sta se oba brata tudi lepo pomenila in l. 1813 predlagala, naj dajo Napoleonu — brco. Ko pa se je Napoleon za sto dni spet vrnil z Elbe na prestol, je Fouché znova postal notranji minister. Napoleonove nasprotnike je vse pozaprl, samo sebe je — pozabil. Najbrž le zato, da je po bitki pri Waterloo Napoleonu drugič podstavil nogo in ga spravil Angležem v roke.

Medtem je kot pajek predel svoje niti in četrtič spremenil barvo, ko se je po Napoleonovem izgnanstvu približal Burboncu Ludviku XVIII., ki ga je leta 1818 postavil za svojega ministra. Tri leta je dobro vozil barko. Potem je pa le prišlo na dan, kako krvave roke ima in pri kolikih strankah si je mošnjo debelil. Zatekel se je najprej v Linz na Avstrijsko. Tam si je z zvičajco pridobil avstrijsko državljanstvo. Kmalu se mu je stožilo po lepem Trstu, kjer je živel leta 1813 kot francoski guverner in dobro služil. Res se mu je želja izpolnila — in za zlate napoleondorje je dobil celo palačo Vico (sedaj škofijska palača). Tu je živel obdan od plačanih slug in tajnikov, a brez prijateljev. Pač, po vseh dvoranah mu je žgolelo v sto pozlačenih kletkah vse polno kanarčkov, da

bi odganjal svoje tisočere krvave žrtve, ki so mu pred očmi vstajale iz grobov. Čas si je preganjal tudi s sprehodi v Gorico, kjer je nekaj časa bival v palači Strassoldo. Dve leti je tako živel. Jetika ga je spodjedala in vedno bolj se mu je mešalo od samih strahov. Prav na božič l. 1820 je v silnih krčih in zmedenosti izdihnil. Pokopali so ga na tiho v desni ladji pri vratih sv. Justa. Čez dolgo let (1875) so ga prepeljali v Pariz. Najbolje ga je označil njegov jakobinski drug St. Jean d'Angely: »Fouché je umrl? Vse na njem je sama spletkarja. Tudi v njegovi smrti dvomim!«

Torej tak mož je bil zadnji naš guverner v francoskih časih. Njegova osebnost in vlada sta tudi znak, da je s tujo strahovlado šlo h koncu.

FRANCOZI BEŽE

Po bitki pri Lipskem je začela Napoleonova zvezda ugašati. Že avgusta 1813 so francoske čete dobile povelje, umikati se s Štajerske in Kranjske. V Trstu so frankofilski trgovci in uradniki že začeli nakladati svoje imetje. Poplah je bil splošen. Fouché skuša plaz ustaviti. Svoje otroke pošlje iz Ljubljane v Trst in piše intendantu Calafati: »Mesto Trst varje številna armada. Zato je oblast dolžna pokazati vse svoje junštvo. Vidimo pa, da javni funkcionarji pri najmanjšem šumu beže. Jaz dajem največje zaupanje Trstu s tem, da so tam moji otroci, najdražje, kar imam na svetu.«

Nadaljevanje

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

MLADI VZORI

Goriški slovenski srednješolci so tudi letos izdali »Mlade vzore«. Izšli so v obliki litografiranega albuma. Po opremi prav nič ne zaostajajo za lanskimi, ki so bili tiskani.

Vsebinsko je list precej živahen. Srečujemo nova, druga imena dijakov, pravzaprav še več dijakov. Pesniški del, poezija, je boljša kot proza. Kaže, da so skriti marsikateri pesniški talenti. Dobro bi bilo, da bi ob skrbnem vodstvu poklicnih literarnih strokovnjakov tudi resnično dozoreli. Proza je sicer dobro zastopana, toda nekateri sestavki, ki so bili najbrž podani kot predavanja, so pre-

dolgi. Dobro je v take dijaške liste pritegniti čim več prispevkov, posebno izvirnih, kar predavanja v šoli ne morejo vedno biti. Tako se marsikdo navduši za književno delo in dosega vedno višje vzore.

Veseli nas uspehi naših srednješolcev. Zato so večkrat neupravičene tudi časopisne kritike, da naše dijaštvo nič ne dela. Menda so to mnenja takih krogov, ki bi radi imeli dijaštvo le za pripravo k svojemu političnemu vozu. Mi pa upamo, da bodo »Mladi vzorik« k letu še višji kot letos.

Maksim Gaspari

je slikar in risar. Rodil se je v Selščku pri Cerknici leta 1883. Slikarstvo je študiral v Ljubljani in na Dunaju. Kasneje je poučeval v Ljubljani risanje in narodno ornamentiko.

Gaspari je izredno plodovit akvarelist in risar, slikar z oljem, tempero in pastelem. Z vinjetami in ilustracijami je opremil ogromno število leposlovnih, mladinskih in učnih knjig ter razne časopise. Sodeloval je tudi pri nekaterih šaljivih listih z odličnimi karikaturami. Slikal je krajine, nekaj portretov in množico slik narodnih običajev in noš, ki so zasnovane v ljudskem duhu in so dosegle svoj višek v Madoni v narodni noši. Slike iz kmečkega življenja imajo tudi folklorno vrednost. V njih je Gaspari izoblikoval poseben slog ter je uporabil svojsko tehniko.

Njegova dela so raztresena po raznih krajih v Sloveniji ter na Dunaju, v Curihi in v Monakovem.

Kulturne vesti

Ob koncu januarja so v Ljubljani nastopili člani enega najznamenitejših evropskih orkestror - bamberški simfoniki. Izvajali so Mozartovo Simfonijo v D-duru, Richarda Straussa Tillu Eulenspiegla vesele norčije, Brahmsovo 1. simfonijo in Weberovo Uverturo k Oberonu. Orkester je vodil Josef Keiberth. Ljubljanski glasbeni kritiki so se o njihovem izvajanju zelo pohvalno izrekli.

— o —

V Londonu gostuje zdaj zagrebška Opera. V britanski prestolnici bo ostala do 12. februarja. Na sporedu ima 24 opernih in baletnih predstav. Od domačih del bo izvajala Gotovčevu opero Ero z onega sveta, Lhotkejev balet Vrag na vasi in Letarsko srce Krešimira Baranovića. Za njene predstave vlada med londonskim občinstvom zelo veliko zanimanje.

— o —

Najboljši jugoslovanski fagotist, Slovenec Ivan Turšič, je pred nedavnim imel v Carigradu koncert in recital. Pri koncertnem nastopu je s tamkajšnjim orkestrom igral Mozartov koncert za fagot; na recitaju je pa med drugim izvajal tudi Romanco za fagot, skladbo našega mladega tržaškega glasbenika prof. Pavleta Merkuja. Oba nastopa sta odlično uspela.

— o —

Pred nedavnim je naš goriški rojak Gabrijel Devetak imel koncertni nastop v Ljubljani. Izvajal je Mendelssohnove, Schumannove, Chopinove, Lisztove, Martucciijeve, Debussyjeve in Ravelove skladbe. Spored je bil pester in enovit, saj je — kot vidimo — zajemal pri glavnih glasbenih mojstrih od zgodnje romantike do Ravelovega impresionizma. Devetak ima izrazito lirčno naravo.

— o —

V preteklem letu so slovenski književniki izdali kakih 30 del v okviru 40 izdajah. V pripovedništvu smo dobili tri nove romane, in sicer roman Ivana Potrča Na kmetih, Alojza Rebule Devinskega sholarja in Miška Kranjca Izgubljeno vero, nekaj povesti, kot Finžgarjevega Gostača Matevža, Bevko-vo Tujo kri, Zormanove Svobodne gozdove ter vrsto novel mlajših pisateljev. Med pesniškimi zbirkami moramo omeniti zbirko pesmi našega sedanjega pesnika Alojzija Gradnika Harfo v vetru ter pesniški zbirki Vinka Beličiča Pot iz doline in Jeremije Kalina: Marijo. Slovenska dramatika se je v preteklem letu obogatila za nekaj novih mladinskih iger. Najvidnejše lanske dramsko delo je Zvestoba, ki ga je spisal Stanko Canjkar.

— o —

Januarja 1865, to je pred 90 leti, je začel v Celovcu izhajati prvi slovenski časnik na Koroškem — Slovenec. Ustanovil ga je koroški rodoljub, politik in kulturni delavec, duhovnik Andrej Einspieler. Izhajal je trikrat na teden do leta 1867. List se je boril za pravice slovenskega ljudstva na Koroškem, za uveljavljanje prave omike med Slovenci in za preureditev Avstrije v zvezno državo, v kateri bi bile slovenske dežele Stajerska, Koroška, Kranjska in Primorska združene v posebnih Notranjeavstrijski skupini. Zaradi svojega odločnega narodnega programa je moral Slovenec biti hud boj s celovškimi nemškutarji, ki so mu naposled preprečili izhajanje. Med njegovimi glavnimi sotrudniki je bil tudi veliki preporoditelj, književnik, organizator ter voditelj mladostovenske struje Fran Levstik.

Veseli ritmi

Glasba: J. Kosma; slov. besedilo: Z. Ocirk

MRTVI LISTI

(Feuilles mortes, Foglie morte)

Listi na tleh — mrtvi ležijo,
tožna jesen — zdaj jih suši,
kot pri ljudeh — usodo delijo,
je zapuščen — kdor ljubljen ni.
Mrtvi listi so — iluzije,
pomladni cvet — na tleh leži,
kdor ni ljubljen — sreča mu ne sije,
in v srcu — spomin ga — boli.

Glasba: R. Rodgers; slov. besedilo: —k —r

Fox-trot

SRCE, TIHO ZAPOJ!

(With a song in my heart)

Srce, tiho zapoj,
njen obrazek žari pred mano,
nje oči se iskre
in na ustnih rubini gore.
Rožna je kot maj
in zlat njen smehljaj,
na licu odseva ji raj.
Ko zaslišim njen glas,
topel val mi zagrne obraz,
kri mi v žilah gori,
srce poje in sladko ihti:
zlato moj privid,
biserni zenit,
duše moje edini svit!

Glasba: Smith; slov. besedilo: Z. Ocirk

TA FIČIRIČ

(Tippin'in)

Ta fičirič,
nepridanič,
vsem ženskam se dopade,
ta fičirič.

Ta fičirič,
ta je tatič,
ki ženskam srca krade,
ta fičirič.

Zna govoriti
in zanke plesti,
on zna ljubiti
in vsako zvesti.

Ta fičirič,
ta vam je tatič,
še mene on je zmedel,
ta fičirič.

VZGOJNI KOTIČEK

GOSPA KLARA - VZGOJITELJICA

Za vsako mamico je prav gotovo najtežji čas tedaj, ko mora svojega otroka iztrgati iz brezskrbnega domačega okolja in ga prvič peljati v šolo. Kdo bi se potem čudil gospe Klari, če se je s krvavečim srcem poslovila od sinčka Alda, ko je prvič stopil v učilnico. Toplo ga je priporočila učiteljici in jo prosila, naj pazi na sinčka, da ga ne skvarijo drugi otroci. »Veste, nežen je in rahločuten kakor jaz« ji je zatrjevala, »drugače pa je zelo bister in inteligenčen.«

Toda učiteljica je kaj kmalu spoznala Aldovo vzorno domačo vzgojo, njegovo nežnost, rahločutnost ter bistrost in marljivost. Doma je bil oblašten, prav tak pa je hotel biti tudi v šoli. Svojo voljo je hotel uveljaviti nad součenci in nad učiteljico. Pa tudi na šolski red in disciplino se kar ni mogel privaditi. Mislil si je: »Če sem doma počenjal, kar sem sam hotel, bom tudi v šoli.«

Učiteljica je uporabila vse svoje vzgojiteljske sposobnosti, da bi pomirila malega razgrajca in ga vključila v razredno skupnost, a vse zaman. Se na misel mu ni prišlo, da bi mirno sedel v klopi in poslušal učiteljico. Če je le mogel, je zdaj dragnil enega, zdaj drugega soseda. Pa tudi z nogami ni miroval: brcal je na vse strani kakor mlado žrebe. Kadar mu je postalo dolgčas, je pa kar poglednil iz razreda.

Aldo se je mamici pogosto pritoževal, da ga učiteljica ne mara in da grdo ravna z njim. Seveda mu je gospa Klara obljubila, da bo učiteljico pošeno oštela.

Tok, tok, tok! je nekega jutra ostro in energično udarjalo na šolska vrata. Učiteljica stopi na hodnik. Pred njo se razkorači stasita ženska s kal-

nimi očmi. Nekoč je morala biti lepota. »Dober dan, gospa! Kaj bo dobrega?« jo nagovorila učiteljica.

»Prišla sem v šolo zaradi svojega sina Alda,« se zadere nad njo gospa Klara. »Zakaj ga sovražite in smešite pred drugimi učenci? Povedala sem vam, da je nežen in da ne prenese robatega občevanja. Stalno se zadirate nad njim in ga presedate iz ene klopi v drugo. Ali mislite, da je res tak divjak? V šoli se bo popolnoma pokvaril. Veste, pri nas v družini je imel fino vzgojo, ker sem tudi jaz iz boljše hiše. Če ne boste lepše ravnali z njim, se bomo pritožili. Veste, moj mož ima dobre zveze z oblastjo.«

Se in še bi bruhala gospa Klara, če je ne bi prekinila učiteljica: »Gospa, krivico mi delate! Vaš sin Aldo mi dela v šoli največje preglavice. Morda je po vašem mnenju dobro vzgojen, jaz sem pa prepričana, da ste ga doma razvadili. Šolskemu redu in disciplini se kar ne more privaditi. Stalno nadleguje součence in uhaja iz razreda, za vsako malenkost se cmeri ali pa mi odgovarja. Razen tega pa tudi nima veselja do šole in učenja.«

»To ni res!« ugovarja gospa Klara. »Z Aldom ne znate ravnati. Če bi sami imeli otroke, potem bi drugače ravnali z njimi. To, kar vi učite v šoli, pa moj Aldo že vse zna. Saj sem vam povedala, da je inteligenčen.«

»Pomirite se, gospa, rajši se mirno pogovoriva,« ji reče učiteljica. »Z vami se nimam kaj pogovoriti, se bom že drugam obrnila.« zarenči gospa Klara in se moško odziblje po hodniku.

Tako in podobno je Aldo potekalo življenje v osnovni šoli.

GOSPODARSTVO

NE ZANEMARJAJ SADNEGA DREVJA!

Zaradi letošnje mile zime moramo računati z obilico raznih škodljivcev na sadnem drevju. Saj so že mnogi opazili na svojih vrtnicah mnogo uši, na drugih rastlinah pa druge zajedalce.

Vsak napreden sadjar ve, da mora že v zimskem času zavarovati svoje sadno drevje pred raznimi zajedalci, bodisi živalskega ali rastlinskega izvora. Ne pozna pa vsak sadjar, kdaj je najprimernejši čas in s čim naj se proti njim bori. To naj pojasnijo naslednje vrstice:

CEMU ZIMSKO SKROPLJENJE?

Drevo je sedaj sicer golo, brez vsakih listov, a na njem je vse polno življenja.

Od živalskih škodljivcev so na drevesu različne vrste kaparjev, uši, pršice, cvetoder, pedice ali zmrljkar itd., ki povzročajo črvičnost jabolk in hrušk. Nahajajo se na drevesu kot odrasle žuželke ali kot ličinke in buče ali pa samo v obliki jajčec.

Od rastlinskih zajedalcev so na drevesu mah in lišaji, potem pa kali in podgobje breskvine kodre, smolike, luknjičavosti listja itd.

Proti obema skupinama škodljivcev moramo nastopiti sedaj v zimskem času, ker jih sedaj najlažje preprečimo. V tem času so namreč dosegljive tudi najdrobnejše vejice.

S CIM SKROPIMO?

Proti rastlinskim zajedalcem: Mah in lišaje moramo ostrgati skupaj z ostarelim štrlečim lubom in ostržek sežgati, ne pa pustiti pod drevesom ali vreči na gnoj. Proti vsem ostalim rastlinskim zajedalcem moramo drevesa poškopiti z raztopino modre galice in apna. Navadno škropimo s 3% raztopino. Na vsak način moramo poškopiti z modro galico vsa breskvina drevesa, in sicer dvakrat, kot smo že pisali v našem listu: v začetku decembra in v začetku marca. Ravno tako moramo poškopiti z modro galico vse ostalo koščičasto sadno drevje, kot marelice, slive in češnje ter češnje. Le-te so škropljenja posebno potrebne, če so ostale v jeseni dolgo časa kosmate, to je, če ni pravočasno odpadlo listje.

Za pobijanje živalskih škodljivcev na sadnem drevju imamo za zimsko škropljenje vse polno sredstev in sadjar naj izbere najprimernejše, ki mora biti učinkovito, ne sme pa biti predrago. Najbolje stori, da se drži naslednjega:

Koščičasto sadje (breskve, češnje, marelice, slive itd.) naj poškopiti z raztopino, ki jo napravi iz 100 litrov vode, 4 kg »tiobara« in 250 gramov »carposana«. Mešanico naj napravi tik pred uporabo.

Pečkasto sadno drevje, to je hruške in jabolane naj poškopiti z raztopino iz 100 litrov vode in 300 gramov »oleofos 20«.

»Tiobar« je prah, ki premešan z vodo da harijevo žvepleno bronzo; ta je namreč bolj učinkovita kot apna. Odgovarjajočo količino raztopimo v vodi, dobro mešamo, potem pa škropimo z navadno nahrbtno škropilnico. Goščo na dnu zavržemo. Škropilnico je treba potem dobro oprati. »Carposan« in »oleofos 20« sta sestavljena na podlagi »para-

thion«. Tudi po škropljenju s tema dvema moramo škropilnico takoj oprati.

Če škropimo sadno drevje z modro galico, se mora to škropljenje opraviti vsaj 15 dni prej ali pozneje, kot škropimo s tiobarom, carposanom ali oleofosom.

KOKOŠJEREJA NA SVETU

Računajo, da je danes na vsem svetu okoli 830 milijonov glav kureline, ki da letno okoli 120 milijard jaje. Torej pride ena kura na približno 3 ljudi, na vsakega človeka pa letno okoli 50 jaje.

Kokošjereja je najbolj razvita v ZDA (Združenih državah Amerike), kjer je 430 milijonov glav z letno proizvodnjo 62 milijard jaje ali več kot polovica celotne svetovne proizvodnje.

Kar se jaje tiče, nam ni poznana proizvodnja Rusije, Kitajske in Indije, letna proizvodnja glavnih evropskih držav pa je bila leta 1953 naslednja:

Francija	8.000 milijonov kosov
Anglija	6.200 milijonov kosov
Italija	5.600 milijonov kosov
Zap. Nemčija	5.500 milijonov kosov
Nizozemska	2.800 milijonov kosov
Belgija	2.175 milijonov kosov
Danska	2.175 milijonov kosov
Švica	1.375 milijonov kosov

VRTNAR V FEBRUARJU

Vrtnar sicer ni nikdar brez dela, sedaj pa ga bo imel vedno več! Ta mesec sejemo na prosto:

vrtni korenjček,
petersilj,
rdečo ali vrtno peso,
solatico,
radič,
špinačo,
blitvo (blede),

Sportni bregled

Z nedeljskimi srečanji se je zaključil zimski oziroma jesenski del italijanskega nogometnega prvenstva. Prvak je postal Milan, o čemer sploh nihče ni dvomil. Že danes lahko vidimo v Milanu končnega prvaka junija meseca. Ko se je pričelo prvenstvo, je milanska enajstorica žela zmage na res nenavaden način. Pozneje pa se je opazilo, da so tudi oni čisto navadni zemljani in da se je treba za zmage precej boriti. V pričetku nepremagljivi Milan je končno 1 tekmo izgubil, 4 pa igral neodločeno. Poleg Milana so se precej pokazali Bologna, Udinese, ki celo na tujih igriščih zmaguje, ter mlada Catania. Seveda ni podcenjevati Fiorentine ter Genove. Popolnoma pa sta razočarala bivša prvaka Juventus ter Inter.

Kaj pa naj rečemo o naši ljubi Triestini? Zmag sploh ne pozna, pač pa poraze in neodločene izide, na katere je abonirana. Kdo naj se sploh spomni njene zadnje zmage? Znano je samo eno, da prihaja v cono odhajajočih. S Spalom in Pro Patrio bo delila usodo žalostnih. Sicer pa ima še množnost, da se reši, to pa samo pod pogojem, da prične pomladanski del čisto drugače kot jesenskega. Upajmo, da bo s pomladjo prišlo novo življenje v vrste Triestine.

Jugoslovanska nogometna zveza se trenutno pogaja s češkoslovaško za bližnje srečanje, ki naj bi bilo 26. junija v Zagrebu. Jugoslavija ima letos že sledeča srečanja: z Nemčijo, s Škotsko, z Italijo, Madžarsko ter Avstrijo. Lepo število težkih srečanj.

Zanimive so vsote denarja, ki jih prejema tuji klubi na južnoameriških gostovanjih. Honvedu so ponujali Argentinci 10.000 dolarjev za vsako sre-

v toplo gredo ali zabožke pa kapus, ohrovt in drugo zelje, jajčevce ali melancane, papriko, paradižnike in majaron.

Na prosto sadimo grah, in sicer proti koncu meseca tudi onega z zgrbančenim zrnem, kot sta sorti »telefon« in »senator«, potem pa čebulček in česen; če slednja dva vsadimo prepozno, ne moremo upati na zadovoljiv pridelek.

CVETLIČAR V FEBRUARJU

Ta mesec sejemo v zabožke ali pod stekla semena skoraj vseh cvetličnih vrst, če pa je zima posebno mila, lahko sejemo tudi na prosto, vsaj nekatera, kot astre, krizanteme, nageljčke, rezedo, salvijo, silene, verbeno, cinije, dišeči grašek, mak, gipsofilo in druge.

Od čebulnic lahko zasadiamo na prosto anemone, kane, gladiole, lilije, potočnice (ranuncoli), šmarnice, tuberoze. Pod stekla pa vsadimo begonije in gloksinije.

NAGRADE ZA GORIŠKE KMETOVALCE

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je razpisalo razne vsedržavne nagrade za kmetijstva. Za vso državo je predvidenih skoro 855 milijonov lir nagrad.

Tekmeči goriške dežele bodo deležni 2 milijonov. Navadna posestva dobijo naslednje nagrade: a) velika kot prvo nagrado 200.000 lir, drugo 150.000 in tretjo 100.000; b) srednja posestva prvo nagrado 175.000 lir, drugo 125.000, tretjo 75.000; c) mala dobijo več, in sicer prvo 150.000, dve drugi nagradi po 100.000 tri tretje nagrade po 50.000 in 15 četrtih po 25.000 lir.

Specializirana srednja posestva dobijo kot prvo nagrado 125.000, mala 100.000, druga nagrada znaša 50.000 in tretja 25.000 lir. K specializiranim posestvom prištevajo ona, ki se bavijo z nego drevja, z vrtnarjo in cvetličarstvom.

Prošnje za udeležbo pri tekmah je treba vložiti do 15. februarja pri deželnem kmetijskem nadzorništvu (ulica Duca d'Aosta). Kdor dobi prvo nagrado pri deželnih tekmah, bo pripuščen še k tekmah med deželami, za katero je predvidenih 13.800.000 lir. Mnogi slovenski kmetje se bodo prav gotovo razveselili tega razpisa, saj spadajo nekateri med zelo napredne gospodarje in marsikateri je tudi težko pričakoval razpisa, da si z njimi popravi in okrepi kosti. Le veselo na tekmo! Tudi Novi list vam želi vso srečo.

Kdor želi še kako pojasnilo, ga lahko dobi pri kmetijskem nadzorništvu.

čanje, Crveni zvezdi pa samo 1400. Zelo čudne ponudbe enako močnim moštvom! Trgovsko važen činitelj je v tem primeru samo število svetovnih »zvezd«, ki jih ima dotično moštvo. Honved jih ima kar 7. Zato bi morali jugoslovanski klubi malo bolj paziti na svoj ugled ter iti na turneje bolj skrbno pripravljeni. Še ena je napaka pogostih turnej. Igralci se preveč razvadijo in niso potem več sposobni za resen šport.

Pa pogledjmo še malo v zimski šport. Na tako zvani švicarski skakaški turneji je Jugoslovian Poldi Janez v prvem tekmovalju zasedel 5. mesto. Poldi je dosegel enega svojih največjih uspehov, saj je premagal razen enega vse Fince, vse Švede, Francoze, Švicarje, Italijane in Avstrije. Zmagal je Finec Laaksonen, sledijo mu Bergman (Norveška), njegov rojak Osnanen ter Nemec Brutscher. Zbrana je torej vsa svetovna skakalna elita. Uspeh Polde je zato izreden. Bohinjec res nikdar ne odpove.

V Cortini je v teh dneh italijansko smučarsko prvenstvo. Novi prvaki so: De Florian v teku na 15 in 30 km, Prucker v kombinacijskih skokih, Alberti v veleslalomu ter Marchelli v ženskem veleslalomu. Zeno Colò je bil drugi v veleslalomu. Svoj neuspeh pripisuje prelahkosti proge.

V teku na 15 km je v Moskvi na mednarodni smučarski prireditvi zmagal Rus Kuzin (52:07) pred Brendenom (Nor.) (53:20).

V dirki po Egiptu se je smrtno ponesrečil predzadnji dan jugoslovanski kolesar Vid Ročič, star 23 let. Nesreča se je zgodila, ko se je skušal v največji brzini ogniti neki ženski. Pri tem je padel in se smrtno ponesrečil.

Santee je v Bostonu, 30. t. m., dosegel nov svetovni rekord v teku na 1 miljo s časom 4'03"8 v pokritem prostoru.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 37

Ves naslednji dan se je Jane mučila in premišljevala. Tarzan jo je bil poprosil za razgovor. Slutila je, da mora biti pripravljena, kaj naj odgovori. Kaj se bo zgodilo? Ni vedela, ali ga ljubi ali ne...

Spomnila se je čara, ki jo je prevzel v džungli. Ta brezhibni Francoz ni šel njeni ženski naturi nič več tako do živega kakor divjak z jeklenimi mišicami. Saj niti ni vedela, kako mu je ime!

Mislila je na Claytona. Vsaka žena bi hrepenela po tako uglednem ženinu! Clayton jo je prosil: »Ali me hočete za moža? Vse bom storil, da vas osrečim!« Kako bi ga mogla odbiti?

Ko je zvečer Tarzan govoril z njo na štiri oči, je spoznala globino njegove ljubezni. »Ali me nimaš rada?« je vprašal. Tiho mu je odgovorila: »Srečnejši boš brez mene. Omikant svet ti bi postal kmalu pretesen.«

»Ne gre za mojo srečo. A zdaj vem, da ne moreš biti žena bitja, ki ni ne človek ne opica!« Od žalosti ni več spregovoril. Nekdo ga je poklical in mu prinesel list papirja.

Pogledal je in videl, da je brzojavka iz Pariza. D'Arnot je poročal: »Odtiski prstov pričajo, da si lord Greystoke. Čestitam.« Zdaj je vedel resnico. Prsa so se mu napela od navdušenja.

Obrnil se je k oknu, a ni videl ničesar. Pred očmi mu je vstala džungla, polna cvetja in rastlinja. Nad vsem tem so se zgrinjali vrhovi mogočnih dreves... To je bila njegova domovina!

Na griču je sedelo ljubko dekle, ob vznožju velikan. Jedla sta sadje in si gledala srečna v oči. A v tem je začul njen glas: »...Upam, da vaša brzojavka ne pomeni nič slabega?«

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Spet je na šipo nad nama trikrat potrkalo.

V vsem svojem ukvarjanju s Fu-Mančujem nisem nikdar doživel nič tako pošastnega. Katerega burmanskega zloдея je izpustil? Ali je bilo zunaj v zraku? Ali je bilo v sobi?

»Oprimi se me, Petrie,« je nenadoma zašepetal Smith. »Tvoja se me okleni in me drži!«

To je bila resilna bilka, kajti zdelo se mi je, da je neki grozni čar silil mojega prijatelja, da bi se vrgel ven! Besno sem ga objel in Guthrie nama je priskočil na pomoč.

Smith se je nagnil skozi okno in pogledal kvišku.

Izustil je zadušen in nejasen krik — čutil sem, da mi leze iz prijetja — da ga nekaj vleče skozi okno ven — v smrt!

»Držite ga, Guthrie!« sem hripavo zasopel. »Mog Bog uhaja mi! Držite ga!«

Prijatelj se je zvijal v najinem prijemu in videl sem ga, kako je naperil roko navzgor. Sledil je strel iz revolverja, na kar se je zvrnil na tla in potegnil mene za seboj.

Ko sem padel, sem nad seboj slišal krik. Smithov revolver je

završel skozi zrak in takoj za njim je neka črna postava švignila mimo odprtega okna v brezno noči.

»Luč! Luč!« sem zavpil.

Guthrie je skočil in že privleč luč. Nayland Smith je z izbuljenimi očmi in zateklim licem vlekel za svileno vrvico, ki mu je bila zadržana okrog vratu.

»To je bil davitelj!« je zakričal Guthrie. »Odstranite mu vrv! Saj se duši!«

»S krčevitim prijemom sem zagrabil za vrv.

»Nož! Hitro!« sem zavpil. »Jaz sem svojega izgubil!«

Guthrie je skočil k mizi in mi dal odprt nož. S težavo sem spravil rezilo med motvoz in Smithov zabrekli vrat ter prerezal to smrtonosno svileno vrv.

Smith je še zahropel, kakor da bi se davil, padel vznok in mi v rokah omedlel.

Ko smo pozneje gledali pokvečenca, ki so ga prinesli z mesta, kamor je treščil, mi je Smith pokazal znamenje na čelu — tik zraven ranice, ki jo je povzročila Smithova krogla. »To je znamenje boga Kali,« je dejal. »Mož je farsigar — to se pravi verski davitelj! Ker ima Fu-Manču v svoji službi že dakoite, bi bil lahko pričakoval, da ima tudi davitelje. Skupina tehle morilcev je po vsem videzu pobegnila v Burmo, tako da je bila tista skrivnostna epidemija v Rangoonu v resnici delo daviteljev! Pričakoval sem kaj podobnega, vendar se daviteljev blizu Rangoona nisem nadejal. Moj nepričakovani odpor je povzročil, da se je davitelju vrvica zamešala. Opazil si, kako je bila pritrjena okoli mojega vratu? To ni bi.

RADIO TRST II

Nedelja, 6. februarja ob 9.00: Kmetijska oddaja. 10.00: Prenos maše iz tržaške stolnice. 11.15: Vera in naš čas. 11.45: Oddaja za najmlajše: Emil in detekti — IV, nad. 13.00: Glasba po željah. 15.30: Stavki iz slavnih koncertov. 16.00: Naša gospa (var-jetè). 18.41: Dukas: Iz baleta »La Perle«. 19.00: Naši književniki pred mikrofonom. 21.10: Puccini: Manon Lescaut.

Ponedeljek, 7. februarja ob 14.00: Lahke melodi-je igra pianist Franco Russo. 17.50: Beethoven: Le creature di Prometeo. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.30: Okno v svet. 20.45: Iz operetnega sveta. 21.15: Književnost in umetnost.

Torek, 8. februarja ob 13.00: Glasba po željah. 18.00: Vaughan Williams: Koncert za dva klavir-ja in orkester. 18.40: Koncert baritonista Marijana Kosa. 19.00: Sola in vzgoja. 20.05: Zbor Slovenske filharmonije. 20.30: Radijski oder.

Sreda, 9. februarja ob 14.00: Poje Toti Dal Monte. 18.40: Operni dueti. 19.00: Zdravniški vedež. 20.45: Zenski tercet »Metuljček«. 21.30: Puccini: Suor Angelica, opera v 1 dej.

Četrtek, 10. februarja ob 12.00: Predavanje. 17.55: Mozart: Kvintet za klarinet in godalni ork. 19.00: Babičina povestica. 20.05: Fantazija iz Offenbachovih skladb. 20.30: Dramatizirana zgodba. 22.00: Glasbeno predavanje.

Petek, 11. februarja ob 13.00: Glasba po željah. 13.30: Slovenski motivi. 18.40: Koncert tenorista Renata Kodermaca. 19.00: Okno v svet. 20.30: Tržaški kulturni razgledi. 21.15: Književnost in u-metnost. 21.30: Lehar: Vesela vdova — opereta v 3 dej.

Sobota, 12. februarja ob 12.00: Kramljanje o krajih in ljudeh. 14.45: Faurè: Fantazija za klavir in orkester. 15.30: Pogovor z ženo. 16.00: Slovenski zbori. 19.00: Novice iz delavskega sveta. 20.05: Matetič-Ronjgov: Roženice. 21.00: Naša gospa (var-jetè).

TEDENSKI KOLEDARČEK

4. februarja, petek: Andrej — Zalimir
5. februarja, sobota: Agata — Malina
6. februarja, nedelja: Doroteja — Zvezdodrag
7. februarja, ponedeljek: Romuald — Blagoslav
8. februarja, torek: Emilijan — Vojmil
9. februarja, sreda: Apolonija — Dobrana
10. februarja, četrtek: Skolastika — Zvonimir

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 2. februarja si dal oz. dobil za:

ameriški dolar	640—643	lir
avstrijski šiling	23,50—24,50	lir
100 dinarjev	88—91	lir
100 francoskih frankov	167—169	lir
funt sterling	1680—1700	lir
pesos	21—23	lir
nemško marko	146—148	lir
švicarski frank	148,75—149,75	lir
zlato	738—740	lir
napoleon	440—4500	lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 70. Ali je za vrhno gnojenje senožeti boljši hlevski gnoj ali superfosfat? Kdaj naj raztrosim?

Odgovor. Hlevskega gnoja ne svetujemo, ker ga imate skoraj gotovo še premalo za gnojenje njiv in ker senožet ne poplača vrednosti hlevskega gnoja. Res, da vsebuje hlevski gnoj od redilnih snovi skoraj samo dušik, a njegov pomen na njivi ni samo v njegovi gnojilni sili, temveč tudi v tem, da zemljo rahlja, da veže nase in s tem zadržuje vlago, ki bi se drugače izgubila v globino, da množi v zemlji črnico in tako nudi prepotrebno hrano bakterijam, ki imajo v zemlji nalogo razkrajati gnojila v oblike, kot jih rastlinske koreninice morejo vsrkati. Hlevski gnoj na senožeti pa izgubi v zraku najdragocenejšo snov, to je dušik, potem se posuši, posebno če vsebuje mnogo slame ali listja in tega celo veter odnese. Zato je gnojilna moč hlevskega gnoja na senožeti prepričljiva, da bi se tako gnojenje izplačalo. Superfosfat je za senožeti dobro gnojilo, a preden se zanj odločite, prečitajte člančič »Mah se je razpasel...« v tem listu. Če vašo senožet ni vlažna in je brez mahu, raztrosite januarja ali februar-

ja, torej še v zimskih mesecih, po 3 kg superfosfata na vsakih 100 kv. metrov površine. Večjih količin senožeti ne plačajo in bi lahko bile celo škodljive, če ni dovolj dežja. Če gnojite senožeti s superfosfatom, se bodo razvile predvsem deteljice, zaradi česar bo krma ne samo obilnejša, temveč tudi za živali izdatnejša.

Vprašanje št. 71. Ali mi lahko pojasnite vsebino »Lateranske pogodbe«, s katero je bilo urejeno razmerje med italijansko državo in Vatikanom?

Odgovor. Z lateransko pogodbo je bil med Italijo in Vatikanom urejen spor, ki se je začel l. 1870, ko je Italija zasedla papeško državo z Rimom. Od takrat pa vse do lateranske pogodbe niso vlada-joči papeži stopili na italijanska tla in so ostali vedno v Vatikanu. Niti odškodnine niso hoteli sprejeti, ki jo je italijanska vlada samovoljno do-določila in katero je redno stavila v vsakoletni pro-račun. Ne moremo pa govoriti o lateranski po-godbi, temveč le o lateranskem sporazumu, ker takrat so bile sklenjene 3 pogodbe, in sicer: 1. V prvi je medsebojno priznanje državne suverenosti, s katero je Vatikan postal samostojna država, ki ima v posesti še nekaj stavb izven malega vatican-skega ozemlja. 2. Z drugo so bile katoliški Cerkvi priznane važne verske pravice v Italiji. (To je pravi konkordat.) 3. Tretja je uredila finančna vprašanja. Za vse nakopičene letne odškodnine od leta 1870 naprej je Italija izročila sveti stolici 750 milijonov lir v gotovini in 1 milijardo lir v ob-veznicah »consolidato«, tako da je Vatikan dobil v celoti poldrugo milijardo lir. Vsaki izmed treh pogodb so bile dodane še druge nebitvene določ-be, med drugim k tretji, da Vatikan ne sme ob-veznic »consolidato« prodati.

Vprašanje št. 72. Žalostna je videti hiša brez cvetic, posebno sedaj v zimskem času nekaj ze-lenja in cvetja v hiši vpliva tako blažljivo na dušo in srce. Jaz pa žal nimam nobene sreče s sobnimi rastlinami in cveticami. Ali mi morete dati v tem oziru vsaj na kratko najvažnejša navodila, kako naj se ravnam?

Odgovor. Pazite, da rastline niso na prepihu. Nikdar naj ne bodo blizu peči. Držite jih na kar najbolj svetlem prostoru. Zalivajte malo, kadar je nujno potrebno; če rastlina cvete, zalivajte več, posebno če je prostor topel. Odstranite ovele in suhe dele. Vsaj enkrat na teden morate oprati li-ste vseh sobnih rastlin, da jih tako osvobodite prahu. Ne držite nikdar sobnih rastlin v spalnici. Zemljo menjajte konec zime ali konec poletja, ne v drugih dobah.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalni-ce, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarni-ških cenah, jamči za solidno delo.

lo izvedeno strokovnjaško. Pravi način, kakor ga uporablja tista skupina, ki se udeležuje v Burmi, je tak, da davitelj vrže vrstico žrtvi okoli vratu in jo sunkovito vrže z okna. Človek, ki se nagiba skozi okno, je kmalu pravilno ujet, nakar je potreben le lahen sunk, ki ga vrže navzdol. Nikdar niso uporabili zanke, temveč le podrsljivo vrstico, ki je potem, ko je žrtev padla, ostala v morilčevi roki. Brez sledov! Tako vidimo tukaj, zakaj ta način ustreza Fu-Mančuju. »Graham Guthrie je bil ves blede in zrl na mrtvega davi-telja.

»Dolgujem vam svoje življenje, Mr. Smith,« je dejal. »Ako bi vi bili prišli le dve minuti kasneje...« Prijel je Smithovo roko. »Tako vidite,« je nadaljeval Guthrie, »ni v Burmi nihče mislil na davitelja! In nihče ni mislil na streho! Ti ljudje so gibčni ko opi-ce in kjer bi si navaden človek brezpogojno zlomil vrat, se oni po-čutijo ko doma. Tako sem svojo sobo izbral prav primerno za tak-šen posel!«

»Nocoj se je bil pozno prikradel noter,« je rekel Smith. »Hotel-ski detektiv ga je videl, toda ti davitelji se izmuznejo ko sence, za-kaj sicer bi kljub temu, da menjajo delovno torišče svojega udej-stvovanja, nobeden več ne živel.«

»Ali nisi omenil neki primer take vrste na Irrawaddyju,« sem vprašal.

»Da,« je odvrnil, »in tudi vem, kaj misliš. Parniki irrawadyjske mornarice imajo nagubano železno streho nad vrhnjim krovom. Davitelj je moral ležati zgoraj na strehi, ko je mornar šel podaj po palubi mimo.«

»Toda, Smith, kakšen smisel ima klic?« sem nadaljeval.

»Deloma verski,« je pojasnjeval, »deloma pa vzdrami žrtev! Morda me povprašaš, kako si je dr. Fu-Manču pridobil tako moč nad ljudmi, kakor so fansigariji? Na to lahko le odgovorim, da zna dr. Fu-Manču stvari, o katerih mi ničesar ne vemo; a kljub vsemu ga vešdarle že začenjam spoznavati.«

»Kajpada,« sem pritrdil, »toda tvoja zmaga te je skoraj velja-la življenje.«

»Svoje življenje dolgujem tebi, Petrie,« je dejal. »Prvič moči tvojih rok, drugič pa...«

»Ne govori o njej, Smith,« sem ga prekinil. »Dr. Fu-Manču bi lahko odkril delež, ki ga je ona izvršila! In v takem primeru — ji Bog pomagaj!«

Karamaneh

Naslednjega dn sva bila že spet na nogah in prav kmalu v spo-r prijemu s sovražnikom. Ko gledam v duhu nazaj, vidim tisti nepo-kojni čas, poln razburkanosti, čas, poln viharjev z redkimi presled-ki miru.

Zdelo se mi je, da nama je bil ves pokoj v naravi le v zasmeh in roganje — nama, ki sva vedela, da ima polzlodej svoje žrtvenike sredi naših najlepših gajev. Ta misel me je nadvladala tistega top-lega jesenskega dne.

»Mreža se oži,« je dejal Smith.

»Upajva, da ujameva velik plen,« sem mu v smehu odgovoril.

(Nadaljevanje)